

СПІВВІДНОШЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДУ ТА РІВНЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Стаття містить опис оригінального експериментального дослідження, результати якого доводять залежність вибору стратегій письмового перекладу англійською мовою з української майбутніми фахівцями у галузі міжнародних відносин від ступеня розвитку їхньої перекладацької компетентності: на нижчих етапах переважає орієнтація на поверхневу структуру тексту оригіналу (ТО) та застосування калькування, в той час як на вищих рівнях – більша увага приділяється змісту ТО, що відповідно збільшує частку стратегії трансформації в перекладі.

Ключові слова: експериментальне дослідження, письмовий переклад, майбутні фахівці в галузі міжнародних відносин, перекладацька компетентність, стратегії перекладу, орієнтація на поверхневу структуру ТО, орієнтація на зміст ТО, калькування, трансформації.

Здатність перекладати професійно орієнтовані тексти англійською мовою є безумовним компонентом фахової компетентності майбутніх фахівців у будь-якій галузі, однак питання методики розвитку цієї здатності на сьогодні залишаються недостатньо вивченими, що й зумовлює актуальність цього дослідження. Як уже зазначалося в наших попередніх роботах [3], науково обґрунтована методика навчання перекладу має опиратися на солідний масив надійних даних, зокрема стосовно стратегій, що застосовуються студентами у процесі навчання міжмовного посередництва, динаміки змін співвідношення цих стратегій і чинників, що зумовлюють подібні зміни. Згадані дані можна отримати лише під час спостереження за навчальними перекладами студентів та аналізу продуктів їх перекладацької діяльності. Відповідно, метою нашого дослідження було встановлення співвідношення таких стратегій шляхом аналізу письмових перекладів майбутніх фахівців для формулювання висновків щодо виявлених тенденцій, які потім можна враховувати при розробці методики їх навчання.

На шляху до досягнення цієї мети слід було вирішити низку завдань: проаналізувати зміст основних понять дослідження; сформулювати його гіпотезу; визначити його сферу (спеціальність студентів); відібрати досліджуваних; визначити матеріал дослідження, тобто підібрати текст оригіналу (ТО) з урахуванням згаданої гіпотези; організувати його переклад випробуваними; визначити принципи аналізу текстів перекладу (ТП); проаналізувати ТП, спираючись на ці принципи; звести отримані кількісні дані в таблиці та діаграми; сформулювати висновки та перспективи подальшого дослідження. Далі викладено хід виконання поставлених завдань.

Перш ніж переходити безпосередньо до розгляду дослідження, видається доцільним визначити зміст головних понять, що використовуються у подальшому викладі.

Стратегії в перекладі зазвичай визначаються як процедури, що використовуються для розв'язання перекладацьких проблем [6, с. 599], або як процедура, що включає обрання іншомовного тексту для подальшого перекладу та розробку методу останнього [7, с. 240]. У другому визначенні до стратегії відносяться і вибір ТО, тобто вирішення питання про перенесення іншомовного твору у підсистему літератури мови перекладу. Такі питання, принаймні в теорії полісистеми [5], вирішуються внаслідок складної взаємодії чинників, пов'язаних із доцільністю, можливістю та причинами такого переносу у кожний певний момент, а тому виходять за межі проблематики нашого дослідження. Другу складову поняття стратегії (метод перекладу) автор [7] звужує лише до опозиції "одомашнення – очуження", що також не входить до предмету нашого дослідження. У першому ж визначенні змісту поняття "стратегія" [6, с. 599] зливаються перекладацькі проблеми різного рівня (слова, речення, абзацу, тексту загалом), внаслідок чого їх важко розрізнити. Аби уникнути двозначності, в цьому дослідженні ми будемо тлумачити стратегію як певний регулятивний принцип перекладу конкретного ТО чи його фрагмента. Якщо згаданий принцип стосується ТО загалом, то такі стратегії ми будемо називати глобальними, а коли вони відносяться до фрагментів ТО, то локальними.

З усього діапазону стратегій у цьому дослідженні ми зосередимося лише на двох: калькуванні і трансформаціях, які певною мірою утворюють опозицію.

Оскільки існують різні визначення калькування, які інколи суттєво відрізняються за змістом, зазначимо, що в межах нашої розвідки калькування розглядатиметься як копіювання структури слова, словосполучення або речення мови оригіналу (МО) у мові перекладу (МП). Калькування може здійснюватися на фонемно-графемному рівні і тоді воно називається транскодуванням, що має різні види: 1) транскрибування – копіюється звукова форма слова (наприклад: *design* – дизайн); 2) транслітерування – копіюється графічна форма слова (наприклад: *comfort* – комфорт); 3) змішане транскодування – копіюється частково звукова, а частково – графічна форма слова (наприклад: *supercomputer* – суперкомп'ютер); 4) адаптивне транскодування – форма слова копіюється, частково адаптуючись до норм МП (наприклад: *kinetic* – кінетичний).

Калькування може також застосовуватися *на морфемному рівні* (*turbojet* – турбореактивний); *на рівні словосполучень* (*gas turbine engines* – газотурбінні двигуни); та *на рівні речень* (*They are the most important technological achievement in the history of aviation* – "Вони є найбільш вагомим технологічним досягненням в історії авіації") – тут і далі використано приклади з [4]. Як бачимо, в усіх цих випадках в ТП зберігається структура (тобто послідовність елементів) одиниць ТО. Теоретично калькування може застосовуватися й *на рівні тексту* загалом (такий переклад називається підрядником), однак на практиці він застосовується рідко.

Доцільно зауважити, що таке тлумачення калькування стосується переважно галузевих текстів, оскільки вони, на відміну від художніх, є менш чутливими до стилістичних впливів – денотативна образність, функціонально-стилістичні конотації, пов'язані зі стилістичною функцією мовних одиниць, їх дистрибуцією, різним ставленням до літературної норми, експресивно-емоційні конотації, що відносяться до інтенсивності образу тощо (докладніше див. [1]).

Стратегії калькування протистоїть стратегія трансформації, що може стосуватися зміни форми ТО чи значення його окремих лексем або їх груп. Згадані зміни включають низку локальних трансформацій, які розглядаються далі, а їх причинами зазвичай є розбіжності між нормами МО та МП, а також стилістичні чинники (необхідність пов'язати речення з попереднім та наступним, забезпечення однозначного тлумачення ТП адресатом, уникнення невиправданих повторів або перенасичення ТП лексемами, що легко виводяться з контексту тощо).

До трансформацій, що стосуються зміни форми ТО в ТП, відносяться додавання, вилучення або перестановка слів, а також перефразування і розбивання складних речень на два або більше простих чи об'єднання останніх в одне складне. *Додавання слів* – це привнесення в ТП лексем, що відсутні в ТО у явній формі, але їх значення приховано містяться в його змісті як імплікатури. Наприклад: *The engines have a very good record of reliability* – "Ці двигуни зажили солідної репутації з точки зору їх надійності". Змістом трансформації *вилучення слів* є видалення в ТП лексем, що експліцитно присутні в ТО, але в ТП можуть бути переведені на імпліцитний рівень. Наприклад: "Крім створення тиску, процес компресії підвищує ще й щільність та температуру повітря" – *Besides pressure, the compression process also raises the density and temperature of the air*. Внаслідок *перестановки слів* (пермутації) лексеми в ТП змінюють свої місця в реченні, порівняно з ТО: *static load-carrying capacity* – "здатність нести статичні навантаження". Результатом вилучення слів є компресія ТП, тобто передача змісту ТО меншою кількістю слів. Компресію можуть спричинювати й інші трансформації, наприклад, *перефразування*, тобто передача змісту ТО іншими словами. До трансформацій на рівні речення відносяться *розбивання* довгих складних речень на два або більше простих чи, навпаки, *об'єднання* двох або більше простих речень в одне складнопідрядне або складносурядне. Наприклад: *Newer gas turbine engines power the aircraft with ever reducing noise and pollution levels, and are easily the most important technological achievement in the history of aviation* – "Літаки оснащуються усе сучаснішими газотурбінними двигунами, які характеризуються дедалі нижчими рівнями шуму та забруднення повітря. Такі двигуни, поза всяким сумнівом, є найвагомим технологічним досягненням в історії авіації". Якщо розглянути переклад цих же речень з української англійською мовою, то матимемо приклад їх об'єднання.

Трансформації, що стосуються зміни значення окремих лексем ТО або їх груп, включають кілька локальних стратегій. Це, зокрема, *контекстуальна заміна*, тобто застосування слова МП, яке у словнику відсутнє в переліку можливих відповідників слова МО, але в цьому випадку найкраще відповідає контексту та змісту ТО. Наприклад: *engines drive a great variety of aircraft* – "двигуни **піднімають** у повітря найрізноманітніші літальні апарати". В межах контекстуальної заміни розрізняються [2] ще кілька субстратегій. Це, наприклад, *смісловий розвиток*, тобто використання в ТП лексеми, значення якої є логічним розвитком значення слова, що перекладається [2]: *The engines have a very good record* – "Ці двигуни **зажили солідної репутації**". До інших локальних субстратегій в межах контекстуальної заміни відносяться конкретизація та генералізація. Перша розглядається як заміна в ТП слова ширшої семантики на лексему вузької семантики, наприклад: "Літаки **споживають** менше палива" – *Planes are burning less fuel*. У цьому реченні слово *burning* в ТП має вузьку семантику, ніж слово "споживають" в ТО. Генералізація ж тлумачиться як операція з протилежним змістом, тобто як заміна в ТП лексеми вузької семантики на слово ширшої семантики. Наприклад: *Planes are burning less fuel* – "Літаки **споживають** менше палива". Тут лексема "споживають" в ТП має ширшу семантику, ніж слово "burning" в ТО.

До інших видів контекстуальної заміни відносяться субстратегії *антонімічного* та *описового перекладу*, а також *заміна слова однієї частини мови іншою*. Антонімічний переклад тлумачиться як заміна в ТП лексеми ТО на протилежну при збереженні її змісту, наприклад: *The kinetic energy yield from the escaping gases out of the nozzle is limited* – "Обсяг кінетичної енергії, який виробляється завдяки газам, що виходять із сопла, **не є необмеженим**". В описовому перекладі лексема ТО замінюється в ТП словосполученням з більшою кількістю слів, яке адекватно передає її зміст: **тягоозброєність** – *weight-to-power ratio*. Використовується при відсутності однослівного відповідника у МП. Заміна слова однієї частини мови іншою застосовується при трансформації синтаксичної структури речення чи його частини у ТП (порівняно із згаданою структурою в ТП), яка спричинюється розбіжностями лексичних, граматичних та інших особливостей і норм в МО та МП. Наприклад: *The internal combustion turbine has relative mechanical simplicity* – Турбіна внутрішнього згорання – **це відносно простий** механічний пристрій.

Співвідношення стратегій калькування та трансформацій не є постійним, а змінюється в міру розвитку перекладацької компетентності (ПК) майбутнього фахівця. Розрізняють переклад, переважно орієнтований на поверхневу структуру ТО (*sign-oriented renderings*) та той, що більше керується його глибинною структурою (*sense-oriented renderings*), тобто, його змістом (сміслом). За результатами досліджень [3; 6], студенти у професійно-орієнтованому перекладі більше орієнтуються на поверхневу структуру ТО, в той час як професійні перекладачі переважно спираються на його глибинну структуру, зміст (смісл), забезпечуючи вищий ступінь однозначності й нормативності ТП. Відповідно, можна припустити, що розвиток фахової компетентності перекладача можна уявити, зокрема, як поступове перенесення орієнтації з поверхневої на глибинну структуру ТО. Оскільки орієнтація на поверхневу структуру ТО ґрунтується на калькуванні як головній стратегії перекладу, а орієнтація на його зміст неминує спричинює підвищення питомої ваги трансформацій у ТП, то ми сформулювали таку *гіпотезу дослідження*: співвідношення стратегій калькування і трансформацій залежить від ступеня розвитку ПК студентів: питома вага трансформацій буде збільшуватися в міру зростання рівня ПК і зменшуватися в міру його зниження.

Для перевірки цієї гіпотези ми обрали сферою нашого дослідження галузь знань 0302 "Міжнародні відносини" за напрямом підготовки 6.030202 "Міжнародне право", оскільки відповідною навчальною програмою передбачено значний обсяг годин на формування ПК студентів, що дає змогу простежити динаміку її розвитку.

Випробуваними були вибрані сім студентів третього курсу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків) (три чоловіки і чотири жінки, віком 19-20 років), що навчаються за напрямом освіти "Міжнародне право". На момент зрізу обсяг їхньої підготовки з англійської мови та практики перекладу склав 800 академічних годин аудиторних занять, а рівень їхньої ПК коливався в межах від 70 до 90 балів за 100-бальною шкалою, тобто вони мали достатньо високий рівень для забезпечення надійного масиву даних.

Матеріалом дослідження був обраний україномовний текст обсягом 13 речень (1752 друкованих знаків) із газети "Дзеркало тижня", що стосувався щорічного саміту "Асоціації держав Південно-Східної Азії" (АСЕАН). Вибір цього тексту пояснювався тим, що студенти знайомилися з цією тематикою під час занять з практики перекладу, передбачених навчальним планом, а отже, володіли необхідними предметними знаннями та відповідною термінологією. У деяких фрагментах тексту нами було довільно змінено порядок слів в ТО, аби перевірити ступінь його впливу на вибір стратегії перекладу студентами.

Переклад згаданого тексту було здійснено випробуваними у квітні 2015 року. На його виконання, відповідно до вимог програми, відводилося 60 хвилин. Під час перекладу студентам не дозволялося користуватися жодними довідковими матеріалами. Усі студенти переклали запропонований текст англійською мовою повністю.

На наступному етапі було здійснено аналіз ТП випробуваних за такими принципами. Оскільки як калькування, так і трансформації можливі не тільки на рівні речення загалом, але й на рівні окремих слів, словосполучень тощо, то кожне речення було розділене на відрізки, стосовно яких існувала можливість застосування трансформацій, і поведінка кожного випробуваного аналізувалася з точки зору стратегії, застосованої ним чи нею при перекладі кожного відрізка. Наприклад, речення 5 (*АСЕАН створювалася з метою активізації зв'язків економічних між Південною Азією і Японією та США, і розглядалася як протипавага в роки холодної війни комуністичним В'єтнаму і Камбоджі, які є зараз членами організації*) було розділене на 8 відрізків: 1) *АСЕАН створювалася*; 2) *з метою активізації* 3) *зв'язків економічних*; 4) *між Південною Азією і Японією та США*; 5) *розглядалася як протипавага*; 6) *в роки холодної війни*; 7) *комуністичним В'єтнаму і Камбоджі*; 8) *які є зараз членами організації*. Далі дані по кожному відрізку та випробуваному заносилися в таблицю (див. табл. 1), де фіксувалася вибрана стратегія з точки зору відносної кількості випадків застосування кожної з них та їх загальної питомої ваги у відсотках. Потім, виходячи з результатів у відповідній таблиці, проводився аналіз, приклад якого стосовно речення 5 подано після таблиці 1 (у прикладах, наведених в аналізі, збережено мовні особливості випробуваних).

Таблиця 1

Співвідношення (відносна кількість випадків застосування) калькування та трансформацій за відрізками 1-8 в реченні 5

Речення 5 Випробувані	відрізки																К	Т
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8		
1.	К	Т	Т	К	К	Т	Т	Т	3	5								
2.	К	Т	Т	К	К	Т	Т	Т	3	5								
3.	К	Т	Т	К	К	Т	Т	Т	3	5								
4.	К	К	Т	К	К	Т	Т	К	5	3								
5.	К	К	Т	К	К	К	К	К	7	1								
6.	К	Т	Т	К	К	Т	Т	К	4	4								
7.	К	Т	Т	К	К	Т	Т	К	4	4								
	К	Т	К	Т	К	Т	К	Т	К	Т	К	Т	К	Т	К	Т		
Загалом	7	0	2	5	0	7	7	0	7	0	1	6	1	6	4	3	29	27
%																	52	48

Умовні позначення: К – калькування, Т – трансформації

Як впливає з табл. 1, у реченні 5 спостерігається майже повний паритет двох стратегій: 52% калькування проти 48% трансформацій. Відрізок 1: калькування в усіх випробуваних (*ASEAN was created* або *established*); відрізок 2: калькування у випробуваних 4 і 5 (*with the aim of intensification*), трансформація контекстуальної заміни у решті: випробувані 1–3 вжили інфінітив (*to activate*), а випробувані 6 і 7 – зворот з *in order to* (*in order to strengthen*); відрізок 3: трансформація пермутації в усіх випробуваних (*economic relations*), оскільки збереження порядку слів в ТО суперечить нормам МП; відрізки 4 і 5: калькування поверхневої структури й позиції звороту усіма випробуваними (*between South Asia, Japan and the USA* та *was considered as a counterweight* або *counterbalance*) з причини збігу в цьому випадку згаданих параметрів в обох мовах; відрізок 6: лише випробувана 5 зберегла позицію цього відрізка і в ТП (*was considered as a counterweight during the Cold War*), решта змінювала згадану позицію, розміщуючи обставину часу наприкінці усього складного речення (випробувані 1 і 3: *...Vietnam and Cambodia, who are the members of the organization, during the Cold War*) або наприкінці другого сурядного речення (випробувані 2, 4, 6 і 7: *...Vietnam and Cambodia in the period of Cold War*) – в останніх трьох студентів це створило проблеми з приєднанням підрядного речення (*...Vietnam and Cambodia in the period of the Cold War, which are now members of ASEAN*).

Випробувана 2 вирішила цю проблему, розділивши речення 5 на два: *...a counterbalance to communist Vietnam and Cambodia in the years of Cold War. Now Vietnam and Cambodia are the members of the organization*; відрізок 7: знову тільки випробувана 5 зберегла позицію цього відрізка і в ТП (*during the Cold War by communists to Vietnam and Cambodia*), решта обґрунтовано переносила цей зворот у позицію після лексеми "проти вага": *counterbalance to communist Vietnam and Cambodia*; відрізок 8: випробувані 4–7 зберегли фінальну позицію цього звороту і в ТП, однак з причин, що вже розглядалися вище, це спричинило невдале приєднання підрядного речення до головного: *Vietnam and Cambodia in the period of the Cold War, which are now members of ASEAN*), а випробувані 1–3 уникли цієї проблеми, застосувавши відповідні трансформації: пермутація у випробуваних 1 і 3 та розбивання складного речення на два (див приклади вище). Індивідуальні показники: випробувана 5 – 88%, випробуваний 4 – 63% й випробувані 6 і 7 – по 50% калькування, у решті його питома вага нижча – по 37% та по 64% трансформацій у кожного. Таким же чином було проаналізовано співвідношення стратегій і при перекладі інших речень тексту, що використовувався як матеріал дослідження, внаслідок чого було отримано відповідні числові дані.

Для з'ясування залежності співвідношення стратегій перекладу від ступеня розвитку ПК випробуваних останні були умовно розділені на три групи, залежно від рівня їх ПК, який визначався кількістю балів, набраних у контрольних роботах з перекладу, які випробувані писали протягом семестру (максимально можлива оцінка – 100 балів). Відповідно до такого розподілу до групи 1 (нижчої) потрапили випробувані 4 і 5 (72 і 70 балів відповідно), до групи 2 (середньої) – випробувані 2 і 3 (по 75 балів кожен) і до групи 3 (вищої) – випробувані 1, 6 і 7 (87, 90 і 90 балів відповідно). Результати аналізу співвідношення стратегій калькування та трансформацій при перекладі усіх речень тексту за групами подано на рис. 1.

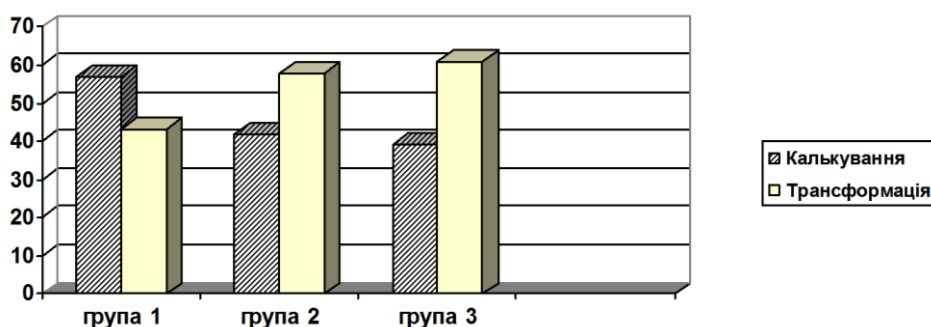

Рис. 1. Співвідношення (питома вага випадків застосування у відсотках) калькування та трансформацій за групами

Як впливає з рис. 1, можна припустити існування певного взаємозв'язку між рівнем ПК випробуваних і співвідношенням стратегій калькування та трансформацій. Так, питома вага калькування, яка є найвищою (57%) у випробуваних групи 1 (з найнижчим рівнем ПК), поступово зменшується (в міру підвищення згаданого рівня) до 42% у випробуваних групи 2 і 39% – в групі 3. Стосовно ж трансформацій, характерною є протилежна тенденція, її частка послідовно збільшується від мінімальної в групі 1 (43%) до 58% в групі 2, сягаючи максимального значення в 61% в групі 3. Таким чином, можна констатувати, що гіпотеза дослідження підтвердилася: співвідношення стратегій калькування і трансформацій залежить від ступеня розвитку ПК студентів – питома вага трансформацій збільшується в міру зростання рівня ПК і зменшується в міру його зниження, а частка калькування має протилежну тенденцію, зменшуючись в міру зростання рівня ПК. Відповідно, однією з ознак формування ПК є переважна орієнтація на поверхневу структуру ТО та застосування калькування як головної стратегії

перекладу на початкових етапах з поступовим перенесенням більшої уваги на глибинну структуру ТО й відповідним збільшенням частки стратегії трансформації на подальших стадіях розвитку ПК.

Результати дослідження можуть бути враховані при визначенні співвідношення вправ на калькування та трансформацію у навчальному процесі на різних етапах навчання. Однак, зважаючи на невелику кількість випробуваних у цьому експерименті, викладені вище висновки мають попередній характер і повинні бути перевірені на більшій вибірці як текстів, так і випробуваних, у чому і вбачається перспектива подальшого дослідження.

Використані джерела

1. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при ЛДУ видавничого об'єднання "Вища школа", 1983. – 175 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
3. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студентів вищих закладів освіти освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" за спеціальністю "Переклад" / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 376 с.
4. Черноватий Л. М. Співвідношення вправ для навчання професійно спрямованого письмового перекладу / Л. М. Черноватий, М. Д. Волчанська // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна. – 2012. – № 1022. – С. 158–166.
5. Agents of translation / ed. John Milton, Paul Bandia. – NY – Amsterdam : John Benjamins, 2009. – 337 p.
6. Lörscher W. The Translation Process: Methods and Problems of its Investigation / W. Lörscher // Meta. – Vol. 50. – No. 2. – 2005. – P. 597–608.
7. Venuti L. Strategies in translation / L. Venuti // Routledge Encyclopedia of Translation Studies. – London : Routledge, 2001. – P. 240–244.

Черноватий Л. Н., Липко И. П.

СООТНОШЕНИЕ СТРАТЕГИЙ ПЕРЕВОДА И УРОВНЯ ПЕРЕВОДЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Статья содержит описание оригинального экспериментального исследования, результаты которого доказывают зависимость выбора стратегий в письменном переводе будущими специалистами в области международных отношений от степени развития их переводческой компетентности. На более низких этапах преимущественно используется ориентировка на поверхностную структуру текста оригинала (ТО) и калькирование, в то время как на более продвинутых – больше внимания уделяется содержанию ТО, что соответственно повышает долю трансформаций.

Ключевые слова: экспериментальное исследование, письменный перевод, будущие специалисты в области международных отношений, переводческая компетентность, стратегии перевода, ориентировка на поверхностную структуру ТО, ориентировка на содержание ТО, калькирование, трансформации.

Chernovaty L. M., Lypko I. P.

TRANSLATION STRATEGIES CHOICE AND THE LEVEL OF TRANSLATION COMPETENCE: THE CASE OF STUDENTS MAJORING IN INTERNATIONAL RELATIONS

The article, on the basis of the original experimental research, argues for the dependence of translation strategies choice by students majoring in International Relations upon the level of their translation competence (TC): at lower levels sign-oriented renderings and calquing prevail while the share of sense-oriented renderings and transformation strategy increases at the more advanced stages. Thus, the share of calquing, which is the highest (57%) with the subjects of the lowest TC level (group 1), is gradually decreasing (alongside with the correspondent increase in the TC level) to 42% with the subjects of medium TC level (group 2) and to 39% – with the subjects of group 3 (the highest TC level). As far as transformation is concerned, the opposite tendency is observed: its share is progressively increasing from the minimal one in group 1 (43%) to 58% in group 2, reaching its maximum of 61% in group 3. Thus we may conclude that the research hypothesis has been corroborated: the correlation of calquing and transformation strategies depends on the level of students' TC development – the share of transformations increases alongside with the increase in the TC level development, and it decreases as the said level declines. The share of calquing has an opposite tendency, decreasing alongside with the decrease in the TC level. Correspondingly, one of the distinguished features of the students' TC development is the prevailing source text surface structure orientation and calquing at the initial stages with the gradual change of focus towards the deep structure at the subsequent stages of the students' TC development.

Key words: experimental research, translation, students majoring in International Relations, translation competence, translation strategies, sign-oriented renderings, sense-oriented renderings, calquing, transformation.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2015